

شیک پوشی یا مدپوشی

مدگرایی افراطی آفتی اجتماعی است که در نتیجه نادانی و ناآگاهی افراد رواج پیدا می‌کند و افرادی که در پیروی از مد تابع اعتدال و میانه‌روی هستند از این طریق به هیجانات درونی خود پاسخ می‌گویند و از شادابی و نشاط حاصل از آن که از پیامدهای مثبت مد است ...

جام جم آنلاین: مدگرایی افراطی آفتی اجتماعی است که در نتیجه نادانی و ناآگاهی افراد رواج پیدا می‌کند و افرادی که در پیروی از مد تابع اعتدال و میانه‌روی هستند از این طریق به هیجانات درونی خود پاسخ می‌گویند و از شادابی و نشاط حاصل از آن که از پیامدهای مثبت مد است لذت می‌برند. اگر مدگرایی با هنجارهای اجتماعی در تضاد باشد منجر به ایجاد تنش در زندگی افراد خواهد شد و ضدارزش‌ها جایگزین ارزش‌ها می‌شوند. در چنین شرایطی مدگرایی که در سال‌های اخیر افزایش یافته است به تهدیدی علیه هنجارهای اجتماعی تبدیل می‌شود.

آغاز هر فصل به دلیل تغییراتی که به لحاظ آب و هوایی به دنبال خود دارد، همواره باعث بروز نوعی تفاوت در پوشش و الگوهای ظاهری می‌شود. تغییری که برخی آن را مد می‌نامند و هم‌رنگ‌شدن با آن را نوعی شخصیت و کلاس اجتماعی قلمداد می‌کنند.

اگر در همین اوایل فصل سری به مراکز خرید و پاساژها زده باشید، حتما متوجه تغییر مدل مانتوها، شلوارها و حتی آرایش موها شده‌اید.

شاید شما دوست نداشته باشید که با یک بلوز نارنجی و احیانا شلوار لوله تفنگی به رنگ زرشکی و رنگ موی قرمز در جمع ظاهر شوید، اما خیلی‌ها هستند که این مدل را می‌پسندند و اگر از آنها بپرسید چرا نارنجی؟ می‌گویند مد است.

مدگرایی همه‌گیر می‌شود

مد شیوه رفتاری است که برای زمان مشخصی در میان افراد یک جامعه به عنوان روشی برای انتخاب نوع لباس و سبک زندگی پذیرفته می‌شود.

مدگرایی نیز پدیده‌ای است زاده مد که به تغییر در سلیقه گروهی از افراد جامعه و گرایش به انجام رفتاری بخصوص یا مصرف نوعی کالای خاص در سطح جامعه منجر می‌شود.

اگرچه مدگرایی پیشینه‌ای دیرینه و کهن دارد، اما در سال‌های اخیر شاهد رواج مدگرایی در سطح جوامع مختلف بوده‌ایم که توانسته است زندگی بسیاری از افراد و بویژه جوانان و نوجوانان را تحت تاثیر خود قرار دهد.

تنوع‌طلبی و زیبا دوستی موجب می‌شود ریشه‌هایی از مدگرایی در میان همه انسان‌ها وجود داشته باشد، اما این پدیده در افراد مختلف شدت و ضعف دارد.

مدگرایی افراطی آفتی اجتماعی است که در نتیجه نادانی و ناآگاهی افراد رواج پیدا می‌کند و افرادی که در پیروی از مد تابع اعتدال و میانه‌روی هستند از این طریق به هیجانات درونی خود پاسخ می‌گویند و از شادابی و نشاط حاصل از آن که از پیامدهای مثبت مد است لذت می‌برند.

اگر مدگرایی با هنجارهای اجتماعی در تضاد باشد منجر به ایجاد تنش در زندگی افراد خواهد شد و ضدارزش‌ها جایگزین ارزش‌ها می‌شوند. در چنین شرایطی مدگرایی که در سال‌های اخیر افزایش یافته است به تهدیدی علیه هنجارهای اجتماعی تبدیل می‌شود.

تاریخچه مُد

مُد واژه‌ای است فرانسوی که از ریشه لاتین Modus گرفته شده و به معنی روش و طریقه‌ای موقت است که بر اساس ذوق و سلیقه افراد یک جامعه و سبک زندگی اهل آن زمان به کار می‌رود.

در اصطلاح جامعه‌شناسانه نیز آنچنان که گئورگ زیمل، جامعه‌شناس آلمانی و نظریه‌پرداز مد می‌گوید، مد عبارت است از تغییر غیرمتمرکز جنبه‌های فرهنگی زندگی انسان که از یک نقش اساسی و پایه‌ای در وضعیت اجتماعی انسان‌ها ناشی می‌شود. به اعتقاد زیمل، مد محصول تمایز طبقاتی است.

از يك سو براي طبقات پايين راهي براي بهبود منزلتشان مي‌گشايد و از سوي ديگر فرصتي براي تمايز طبقات بالا از طبقات پايين ايجاد مي‌كند. از جنبه‌هاي زيبايي‌شناسانه نيز مد تعريف زيادي را در خود جاي داده است.

از منظر زيبايي‌شناسي، تاريخ پيدايش مد به زمان خلقت اولين انسان روي زمين برمي‌گردد، چرا كه انسان اصالتا كاشف زيبايي است و هر چه را كه از ديد خود زشت يا نازيبا ببيند، كنار مي‌گذارد.

گرچه اطلاعات درست و دقيقی از نحوه زندگي، خوراك و پوشاك انسان‌هاي اوليه در دست نيست ولي به جرات مي‌توان گفت، انسان‌هاي اوليه نيز به نوعي تحت تاثير مد رفتار مي‌کردند.

جامبيرو روسلي در مقاله‌اي با نام تاريخچه لباس، تاريخ پيدايش مد را به مصر باستان نسبت مي‌دهد و مي‌نويسد: «مصريان، مد را به عنوان يك نوع مدل مو يا پوشش كه عده بسياري از آن پيروي مي‌كنند (همان معني كه امروزه در تعريف مد به كار مي‌رود) نمي‌دانستند بلكه مد را ابزاري براي نشان دادن طبقات مختلف اجتماعي قلمداد مي‌کردند. فقير و غني، تاجر و رعيت از نوع پوششي كه بر تن داشتند، شناخته مي‌شدند.»

روميان نيز همانند فراغه به لباس به عنوان وسيله‌اي براي تمايز افراد در اجتماع مي‌نگريستند. اما در ايران چگونه بوده است.

به گفته شادي داوودي، پژوهشگر و طراح، تاريخچه مد در ايران به دوره قاجار برمي‌گردد كه شاهان پس از سفرهاي فراوان به فرنگستان بويژه فرانسه، مدهاي اروپا را با خود به ايران مي‌آوردند و كلاه فرنگي نمونه بارزي از مدهاي وارداتي آن زمان است.

با سلطه رضاخان، تجدد و مدگرابي به زندگي مردم عادي هم راه پيدا كرد و با ايجاد مغازه‌هاي خيابان جمهوري و شكل‌گيري طبقه متوسط ايراني بحث مد داغ‌تر شد. هيبي‌گري اولين مدي بود كه جوانان ايراني از غرب اقتباس كردند.

البته مد در كشورهاي غربي نيز آنچنان قدمتي ندارد و سرآغاز آن به 1960 برمي‌گردد. از نخستين گروه‌هايي كه شكل ظاهري و ايده‌هاي آنها مورد تقليد قرار گرفت مي‌توان بيتل‌ها، هيبي‌ها و پانك‌ها را در انگلستان نام برد كه هر کدام علاوه بر ظاهر متفاوت از اجتماع، داراي ايده‌ها و افكاري مخالف جامعه بودند و مي‌خواستند قوانين محدودكننده از سر راهشان برداشته شود و چون اين طرز فكر باعث هرج و مرج در جامعه مي‌شد، مردمی كه ابتدا از آنها طرفداري مي‌کردند بعد از مدتي آنها را كنار گذاشتند.

براي مدگرابي از جنبه‌هاي مختلف اجتماعي، اعتقادي و فرهنگي ديده‌گاه‌هاي متفاوتي بيان شده است. افراي آن را نشانه تمدن و رشد بالا مي‌دانند. در مقابل افراي نيز بشدت با آن مخالفند و آن را نوعي خودباختگي و بي‌هويتي مي‌دانند.

در اين ميان افراي هم مي‌كوشند با جداسازي مدهاي خوب و بد و يافتن اشتراكاتي ميان آنها، مد خوب و بد را با هم آشتي دهند. اما آيا مد يك ناهنجاري فرهنگي است يا راهي است براي دستيابي انسان به ميل طبيعي و فطري‌اش كه همانا ميل به تنوع‌طلبي، آراستگي و زيبايي است؟

سعیده سادات هراتي، كارشناس ارشد روانشناسي در پاسخ به اين پرسش چنين مي‌گويد: ميل به تغيير از يك نياز فطري سرچشمه مي‌گيرد و قابل سرکوب کردن نیست.

حس تنوع‌طلبي توام با گرايش به خودنمايي در محيط اجتماعي بيانگر نياز انسان براي ورود به قلمروهاي جديد است، براي همين انسان همواره به دنبال تغيير قالب‌ها و فرار از كليشه‌هاست. درهم‌آميختگي اجتماعي باعث مي‌شود جامعه به سمت يكدست شدن در سبك پوشش، مدل آرايش، سليقه و طرز رفتار برود.

نکته: نوجوان يا جوان به خاطر نداشتن اعتماد به نفس و مهارت ابراز وجود مناسب در زمينه‌هاي گوناگون تحصيلي، شغلي و خانوادگي مي‌كوشد از طريق مد، خود را به ديگران نشان بدهد وي مي‌افزايد: در فضاي مد انسان به دنبال اين است كه شكل ظاهري را تغيير داده و از آنجا كه اين تغيير به مرور او را دلزده مي‌كند، بسرعت به دنبال اشكال ظاهري جديد مي‌رود، چنانچه اين ظواهر نوين به شكل صحيح و در قالب فرهنگ ملي - مذهبي جامعه در اختيار قرار نگیرد، فرد يا آنها را خلق مي‌كند يا آنها را از ديگران يا ساير جوامع تقليد مي‌كند. در واقع حس تنوع‌طلبي و كشش افراد به سمت ابداع و تغيير و تجربه باعث ايجاد مد مي‌شود.

هراتي، مدگرابي را به طور مطلق رد نمي‌كند و از سويي پذيرش كامل و بي‌چون و چراي آن را نيز عاقلانه نمي‌داند.

وي معتقد است: میانه‌روی در مدگرایی و مراقب بودن بر هماهنگی آن با فرهنگ و مذهب و ملیت خویش و به نوعی انطباق فرهنگی، مناسب‌ترین راه برخورد با آن است و این تعادل راهی است که جوامع سالم به سمت مد و مدگرایی می‌روند.

علل و انگیزه‌های روانشناختی مدگرایی

در میان اقشار جامعه، نوجوانان و جوانان به علت آمادگی برای کسب هویت، استقلال و شخصیت بیش از همه به مدگرایی اهمیت می‌دهند.

هراتی توجه به مد و اهمیت دادن به لباس و آرایش را از جمله ویژگی‌های دوران نوجوانی می‌داند و می‌گوید: در این سن، نوجوان اهمیت خاصی به ظاهر خود می‌دهد، همچنین به پوشیدن لباس‌هایی علاقه‌مند است که در میان همسالان خود محبوبیت دارد یا از الگوهای زمانش - که ممکن است هنرپیشه یا یکی از افراد سرشناس جامعه خود یا کشورهای خارجی باشد - پیروی می‌کند و جالب این است که با تغییر مد علاقه‌اش به مد قبلی نیز تغییر می‌کند.

این ویژگی نگران‌کننده نیست و با افزایش سن نوجوان و تغییر و تحولات هورمونی و گذر از این مرحله کاهش یافته و به جنبه‌های دیگری از زندگی خویش اهمیت می‌دهد. اما بعضی مواقع مدگرایی در جوانان و حتی افراد بزرگسال جامعه که از دوره نوجوانی گذشته‌اند، رخ می‌دهد.

یک دلخوشی ساده

یک دختر دانشجوی 25 ساله، انگیزه‌اش از مدگرایی را نداشتن شادی و تفریح بیان می‌کند و می‌گوید: می‌دانم که مدگرایی یک نوع تقلید است، اما به خاطر دلخوشی و این که زنگ تفریحی در زندگی‌ام وجود داشته باشد به آن اهمیت می‌دهم و مایلم این دلخوشی و مشغولیت از این طریق ادامه پیدا کند و از این بابت اصلاً نگران نیستم.

پسر 28 ساله شاغلی که تا مقطع لیسانس درس خوانده و بتازگی هم با دختر مورد علاقه‌اش نامزد شده، با طرفداری از مد موافق است و نظرش را این‌گونه بیان می‌کند: به نظرم مدگرایی مشکلی ایجاد نمی‌کند بلکه باعث تنوع و دوری از یکنواختی زندگی می‌شود. بشدت طرفدار مد هستم و از این نظر ابراز ناراحتی نمی‌کنم خصوصاً در آرایش و لباس ظاهری به نظرم مساله‌ساز نیست.

او حتی یکی از دلایل انتخاب نامزدش را هم تفاهم در مدگرایی می‌داند: «#171; ما هر دو علاوه بر داشتن مشترکات اخلاقی، به ظاهر و تیپ خیلی اهمیت می‌دهیم و مدگرا هستیم.»

انگیزه‌های برای زندگی

دختر 24 ساله‌ای که برای خرید مانتو به میدان هفت‌تیر آمده و در یکی از دانشگاه‌های دولتی درس می‌خواند هم نظر مثبتی راجع به مد دارد.

وي معتقد است مدگرایی به انسان انگیزه می‌دهد و باعث افزایش کیفیت زندگی و شادکامی می‌شود. هم‌کلاسی‌اش نیز که او را برای خرید همراهی کرده نظر مشابهی دارد و مدگرایی را باعث تقویت حس شادی و نشاط در افراد بویژه زنان می‌داند و معتقد است پیروی از مد این انگیزه را به زنان می‌دهد که بیشتر به خودشان اهمیت بدهند.

در این میان نیز افرادی هستند که هیچ مخالفتی با تنوع‌طلبی ابراز نمی‌کنند، اما نظر مثبتی هم در مورد پدیده مد ندارند. یکی از آنها دختر 28 ساله‌ای است که برای خرید لباس به خیابانی در شمال تهران آمده است. فوق‌لیسانس معماری دارد و تازه هم ازدواج کرده است.

او می‌گوید: لباس نشانه شخصیت هر فردی است. قبل از این که حتی دهانش را باز کند شما از نوع پوشش و آرایش او می‌توانید حدس بزنید که او چطور فکر می‌کند. او که برای مدتی هم در آلمان زندگی کرده، معتقد است شیک‌پوشی با مدپوشی فرق دارد.

به نظر او هر لباس یا هر آرایشی که مد می‌شود زیبا نیست و حتی گاهی باعث جلف به نظر آمدن افراد می‌شود و شخصیت آنها را زیر سوال می‌برد.

به اعتقاد او، مد جایگاه واقعی خودش را در میان جوانان پیدا نکرده است و گاهی جوانان لباس‌هایی را می‌پوشند و سر و وضعی برای خودشان درست می‌کنند که یک شهروند اروپایی با طرز تفکر سالم امکان ندارد این کار را انجام دهد.

نبود اعتماد به نفس

براستی چرا برخی از جوانان از مدگرایی دفاع می‌کنند؟ سعیده سادات هراتی که در مرکز جامع مشاوره سازمان بهزیستی به عنوان مشاور مشغول به کار است، درباره انگیزه و زمینه‌های روانشناختی مد در بین نوجوانان و جوانان چنین نظری دارد: میل به دیده شدن توسط دیگران در تمام انسان‌ها تا حدی به صورت نسبی وجود دارد، اما گاه این خصلت و ویژگی به صورت نوعی خودنمایی بروز می‌کند.

نوجوان یا جوان به خاطر نداشتن اعتماد به نفس و مهارت ابراز وجود مناسب در زمینه‌های گوناگون تحصیلی، شغلی و خانوادگی می‌کوشد از طریق مد، خود را به دیگران نشان بدهد و همین اقدام میزان اضطراب او را که ناشی از ضعف مهارت‌های مناسب در زمینه‌های گوناگون است، کاهش می‌دهد و این کاهش اضطراب برای او فعلاً به این طریق لذت‌بخش است.

هراتی همچنین میل به پیروی از همسالان، گروه دوستان، مطابقت دادن خود با آنها از طریق هماهنگی در مد، ابراز شادی و تخلیه هیجانات فردی و داشتن رفاه مالی را از دیگر علل مدگرایی در جوانان می‌داند و معتقد است: گاهی پیروی از مد نقش مهمی در روابط اجتماعی و این‌که از سوی دیگران چگونه مورد ارزیابی قرار گیرد، ایفا می‌کند. حتی عده‌ای هم هستند که هیچ دلیل خاصی برای تبعیت از مد ندارند و فقط به خاطر این‌که این پدیده در جامعه رواج پیدا کرده از آن استقبال می‌کنند و می‌خواهند جایی میان همسالان خود باز کنند.

به اعتقاد وی، پیروی از مد و تأکید روی آن می‌تواند گاه واکنش ستیزه‌جویانه و خشمناک نسبت به مسائل و موضوعاتی باشد که یا در چارچوب خانواده می‌گذرد مثلاً مقابله با پدر و مادر یا نوعی لجبازی و دهن‌کجی به آنها و حس انتقام باشد. فرد خشم‌نهفته خود را از مخالفت با پیروی از مد و جنبه‌های مختلف آن ابراز می‌دارد.

از آنجا که گرایش به مد بیانگر نوعی تجدیدنظرخواهی و در واقع تلاش در جهت نوکردن و تغییر در مسائل مختلف ظاهری زندگی است و ریشه در میل فطری انسان به زیبایی و زیباتر شدن دارد و نقشی مهم در پویایی و سرزندگی افراد ایفا می‌کند، باید کوشید تا طراحی لباس و مد در ایران متناسب با خرده‌فرهنگ‌های ایرانی و ذائقه فرهنگی کشور حرکت کند که البته نقش زیرساختی خانواده‌ها در جهت رشد و اعتلای فکری و فرهنگی نوجوانان و جوانان در عرصه مد در این میان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

هراتی با مهم‌دانستن نقش خانواده در اصلاح الگوی رفتاری و اجتماعی جوانان می‌گوید: بد نیست پدر و مادر، خود درباره مد و نوآوری لباس و الگوها با فرزند خود صحبت کنند و اطلاعات لازم را به او بدهند. اصرار نداشته باشند هر چیز که خودشان می‌پسندند جوان هم بیسندد و او را در انتخاب آزاد بگذارند. با در نظر گرفتن بودجه خانواده مقدار پول مشخصی را برای او قرار دهند. زمینه ارتباط جوان با دوستانش را فراهم کنند و از طریق غیرمستقیم، بر روابط وی با دوستانش نظارت داشته باشند. در مقابل مدگرایی او، از وی انتقاد نکنند و او را مسخره نکنند چون باعث می‌شود جوان با حالت تدافعی برخورد کند و مشکلات و تنش در خانواده افزایش یابد. گاه تنش‌ها و محیط نامناسب خانواده و عدم ارتباط صحیح و عاطفی با جوان باعث گرویدن او به پدیده مدگرایی می‌شود.

ایجاد رابطه صمیمی با جوان و تشریح مساعی کردن با او در انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌ها به او حس اهمیت می‌دهد و او را به عنوان فردی مسوول در خانواده مطرح می‌کند.

والدین فراموش نکنند ارتباطات در خانواده از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اگر ریشه‌های اعتماد به نفس را از دوران کودکی در فرزندشان تقویت کنند مدگرایی کمتر در جوان و به شکل منفی بروز خواهد کرد.

بهاره مهرنژاد - جام‌جم